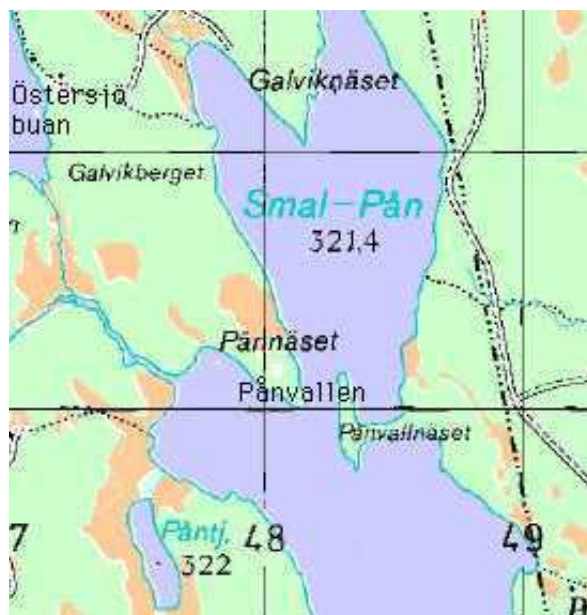
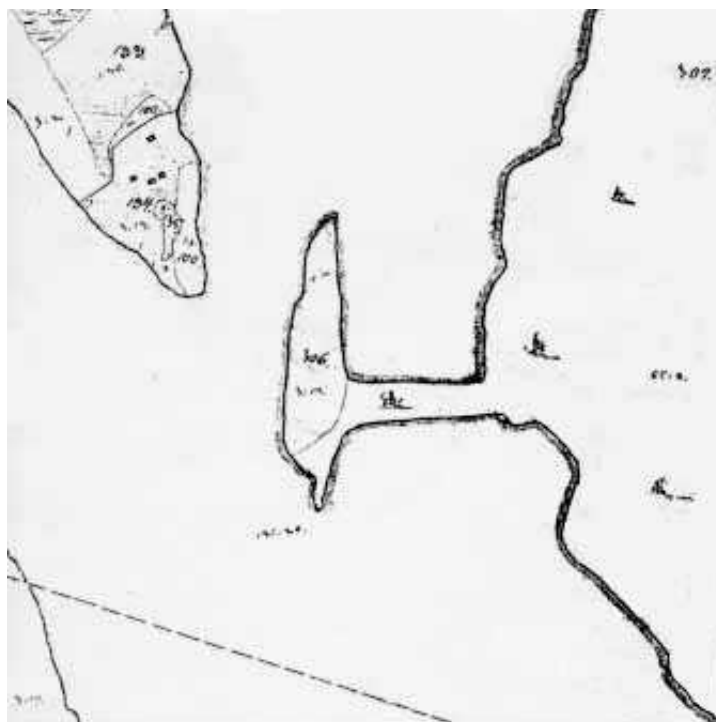

Pånvallen en bosättning vid Smalpån

Pånvallen är ett torpställe, som under 1800-talet beboddes av sk dagsverkstorpare. År 1823 hörde Pånvallen under Tunvågens by och finns med på avvitringskartan över byn. På kartan från 1823, finns bosättningen med. Texten till kartan beskriver vad det är för kvalité på bete och odlingsmark. Det är uttritad fyra hus, betesmark och ängar. Bosättningen verkar redan då vara gammal och etablerad. Det finns inga säkra uppgifter om hur gammal bosättningen i Pånvallen är. På en karta från 1600-talet över Tunvågens by finns inte området vid Pånvallen med.

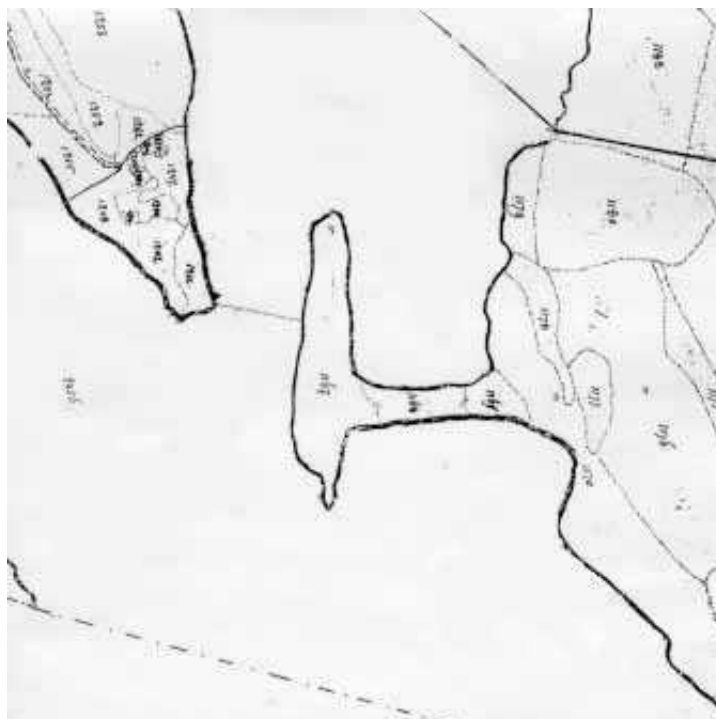
Ägobeskrivning till karta över Tunvågens byägor,

avvittring 1823

- **132 Pånäsflon - oduglig**
- **133 Dito - dåligt bete**
- **134 Pånvallen består av ganska stenbunden sand och mjäla jord som genom gödning för närvarande lämnar hårdvallsfoder (äng)**
- **135 Dito - något sidländt, fodermark (äng)**
- **100 Mark med sand och lerblandad mjälajord med grusbotten beväxt med gran, tall och någon björkskog, hälften därav anses som sämsta (betesmark)**
- **306 Sundnäsflon - dåligt bete**

Laga skifteskarta

Nästa karta som beskriver bosättningen är laga skifteskarta över Tunvågen och Felingen upprättad 1860-62. Vid laga skiftet kom Pånvallen att höra under löjtnantsbostället i Skede i Hackås genom byte mot bosättningen i Felingen. Pånvallen blev då kronomark.

I texten till laga skifteskartan beskrivs bosättningen på Pånvallen på följande sätt: Zackarias Carlssons och Jöns Anderssons byggnader i Pånvallen.

1. Stuga under brädtak, 10 varf hög, 26 fot lång, 17 1/2 fot bred. Byggnaden är ny och i godt stånd.
2. Sommarfähus under brädtak, 6 varf hög, 29 fot lång, 20 fot bred i godt stånd.
3. Sommarfähus under brädtak, 6 varf hög, 25 1/2 fot lång, 19 1/2 fot bred i hjälpligt stånd.
4. Herrberge under brädtak, som är dåligt, 18 varf hög, 12 fot lång, 10 fot bred är indelad i 2 våningar i någorlunda hjälpligt stånd.
5. Källare i någorlunda hjälpligt stånd.

En gammal medeltida vandringlead och handelsväg (Jämt-Norgevägen), som startar i Selånger och går till Nidaros (Trondheim), går förbi Pånvallen. Pilgrimerna använde sig av leden på sin vandring till Olav den heliges relikskrin i Nidaros under medeltiden fram till 1500-talet. Troligt är att Pånvallen var bebott redan då, och hade en ²övernattningsstuga². Vallen är en lämplig

plats att vila på efter vadet över Smalpån. Vadet finns inritat på kartan över området från 1860. Det finns också noteringar i olika skrifter att man har hittat rester av pålar vid vadstället. Har det varit en pålbro över till andra sidan eller en ledstång för vadet?

I närheten av vadstället över Pån fanns långt tillbaka en kransåg, som drogs av människor. Namnet Såghällarna finns fortfarande kvar. En såg finns också inritad på kartan från 1823 vid Pånån mellan Östersjön och Pån. I mitten av 1800-talet sköttes sågen av Jöns Zakrisson från Tunvågen.

Namnet Pån kommer från det germanska ordet path som betyder stig, smal väg och dal. Hur kan ordet path bli till ordet Pån? Pathn är den äldsta benämningen på sjön Pån, där path är stammen och n ett suffix som är vanligt vid sjönamn. Ljudet th faller bort före n och det korta a-ljudet blir då långt. År 1523 finns ordet Paan nedtecknat.

Att en vandringsled/stig går över Pån och att ordets ursprungliga betydelse är stig skulle då passa ihop.

Familjen Per Larsson flyttade till torpet på Pånvallen i början av 1870-talet. De kom till Hackås 1868 från Storsjö socken och bodde då inhyses i Gärde tills de flyttade till Pånvallen. Pånvallen var då kronotorp under Skede löjtnantsboställe. De måste dock ha varit i Hackås en period tidigare eftersom ett barn fött 1864 (Karolina) finns i Hackås födelsebok.

Familjen Per Larsson var en barnrik familj. Fadern står i husförhörslängden över Skede 1 som dagsverkstorpäres vid Pån och fattig. Familjen levde på det magra jordbruket på Pånvallen och på att sälja torkad fisk. De hade antagligen djur, eftersom det fanns två ladugårdar. Ängs- och fodermark fanns på vallen, liksom betesmark i skogen. Det finns däremot inga notiser om att de skulle odlat t.ex. säd.

Torparen Per Larsson var född i Ljusnedal 1833 och hans hustru Anna Olofsdotter var född i Storsjö 1838. Paret gifte sig 1860 och bodde i Särvsjön, Hede, sedan i Storsjö och Ljungdalen, innan de flyttade till Hackås 1868.

Paret hade tillsammans 10 barn, födda mellan 1860 och 1881. Barnen hette Sigrid (f. 1860), Lars (f. 1862), Karolina (f. 1864), Anna (f. 1865), Märta (f. 1869), Kristina (f. 1872), Ingeborg (f. 1875), Brita Lisa (f. 1877), Johanna, (f. 1879) och Matilda (f. 1881, döpt i Bodsjö).

År 1879 flyttade äldsta dottern Sigrid från Pånvallen till Hede. Hon gifte sig 1880 med Olof Olofsson Åslund och var bosatt i Särvsjön i Hede fram till 1890 då familjen flyttade till Linsell. Många ättlingar till henne finns bl a i Linsell i Härjedalen.

År 1881 flyttade näst äldsta dottern Karolina till Bodsjö. Hon gifte sig 1885 med Brodde Pettersson och var bosatt i Skurun. Karolina, hennes man och alla barnen emigrerade till Amerika. Karolina emigrerade 1923.

Övriga 8 barn bodde kvar på Pånvallen det tragiska året 1882 då döttrarna Kristina 10 år, Ingeborg 7 år, Brita Lisa 5 år och Johanna 3 år dog i difteri under sommaren. Det berättas att vänner till familjen stod på andra sidan sundet och ropade till familjen för att höra efter hur de mådde. Ingen vågade sig över pga smittorisken. Det berättas att fyra kistor stod på logen och väntade på begravning efter sommaren. Barnen jordfästes 20 augusti 1882 av komminister Johannes Arbman i Hackås.

En minnesskylt om de tragiska dödsfallen 1882 sattes upp 1986 av Manne Lindgren i Tunvågen.

Året efter denna tragedi, år 1883, dog först fadern Per Larsson i stenpassion (prostatabesvär) och senare samma år dog dottern Anna 17 år i lungshot och år 1885 dog dottern Märta 16 år även hon i lungshot.

Kvar på Pånvallen blev efter dessa tragiska dödsfall modern Anna Olofsdotter, äldste sonen Lars och yngsta dottern Matilda. När fadern dog 1883 var sonen 21 år och kunde antagligen till en del ta över försörjningsbördan av sin lillasyster som var 2 år och sin mor. De bodde kvar på Pånvallen fram till 1894. Då övergavs bosättningen som fast bostad och blev därefter fäbodvall en period runt sekelskiftet.

Modern Anna och dottern Matilda flyttade 1894 till Östnår 3 i Hackås (Skäret), där Anna blev hushållerska åt Lars Persson. K.A. Lindberg i Östnår arrenderade Pånvallen och Anna var butös på fäboden några år. Anna Olofsdotter dog 1905 i en ålder av 67 år.

Äldste sonen Lars flyttade först till Billsta i Hackås och sedan till Oviken 1901. Han dog ogift i Västnor i Oviken 1914.

Yngsta flickan Matilda vigdes 1908 av Axel Nordien samman med Sven Petter Olsson från Revsund. Matilda dog 1928. Med sin man fick hon barnen Anna Linnea f. 1912 och Per Olof f. 1925. De bodde först i Skylnäs i Revsund 1908-1912 och därefter i Skurun i Bodsjö 1912-1921. Familjen flyttade sedan till Lillbjörnön i Revsund. En dotterson till Matilda, Gösta Norrman, bor fortfarande kvar i Björnön.

Matildas barnbarn Gösta Norrman framför resterna av Matildas barndomshem.

Pånvallen är nu öde. Rester efter hus och jordkällare finns kvar. Hackås hembygdsförening har 1997 satt upp tre informationsskyltar, en vid husgrunderna på vallen och en på varje sida av vadstället.

Rester av bostadshuset.

Hackås hembygdsförening har märkt ut pilgrimsleden som går förbi Pånvallen med röda ledmarkeringar. Leden genom Hackås socken, från Pånvallen till Gärde var klar sommaren 1997. Pilgrimsleden ska vara lika markerad ända från Selånger till Trondheim. Vadet över Smalpån är numera för djupt för vadning. En flotte för överfart kommer att byggas sommaren 1999. Ett nytt fint vindskydd (tillverkat av Sören Classon) finns uppsatt längst ut på udden vid Pånvallen.

Vi hoppas att Pånvallen kan bli ett nytt utflyktsmål för både Bodsjöbor och Hackåsbor och

hitresta långväga turister. Det går bra att vandra efter pilgrimsleden till vallen. Möjlighet till bilparkering på Hackåssidan finns vid Östersjöbuan och därifrån är det ca 2 km till Pånvallen. Ibland är en vägbom vid Felingen låst, nyckel finns då att låna av Torbjörn Lindgren och Gustav Persson i Tunvågen. Om man är ute och fiskar i Pån med båt, så kan man ta sig en fikapaus vid Pånvallen i det nya vindskyddet. Vintertid kan man åka skidor och skoter dit över Pån och äta sin medhavda matsäck i vindskyddet.

Hackås hembygdsförenings utflykt till Pånvallen 24 augusti 1997
Kerstin Ellert

Difteri

En sjukdom orsakad av en bakterie som finns i svaljet och sprids med saliven. Slemhinnan får tjocka beläggningar och sväller upp och man kan då kvävas. Komplikationer leder till besvär med hjärtmuskeln, som skadas och förlamning av nerver. Vid epidemierna var dödligheten 10%.

Byggnaderna på vallen är uppmätta i fot
1 fot = ca 3 dm

© 2006 Näktenbygdens Intresseförening